

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1937 GODINE

KNJIGA 1

XII REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 4 FEBRUARA 1937 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVALI:

PRETSEDNIK

STEVAN ĆIRIĆ

i

POTPRETSEDNIK

FRANJO MARKIĆ

SEKRETAR

NURIJA POZDERAC

Prisutni g. g. Ministri: Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova **dr. Milan M. Stojadinović;** Ministar bez portfelja **dr. Šefkija Behmen;** Ministar poljoprivrede **Svetozar Stanković;** Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja **Dragiša Cvetković;** Ministar trgovine i industrije **dr. Milan Vrbanić;** Ministar gradevina **dr. Marko Kožul;** Ministar šuma i rudnika **Đura Janković;** Ministar prosvete **Dobrivoje Stošović;** Ministar bez portfelja **dr. Miho Krek;** Ministar bez portfelja **Vojislav V. Đorđević;** Ministar fizičkog vaspitanja naroda **dr. Josip Rogić.**

POČETAK U 10.30 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XI redovnog sastanka;

Dnevni red: 1 — Pretres interpelacije Milana Božića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra šuma i rudnika o aferi šumskog preduzeća »Krivaja« i glavnog vinovnika Frica Regenštrajfa.

Govornici: Milan Božić (dva puta), Ministar šuma i rudnika Đura Janković (dva puta), Vojislav Lazić, dr. Mirko Kosić, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja Dragiša Cvetković, dr. Vojislav Došen, Vojislav Lazić (radi ličnog objašnjenja), Pavao Matica, Miljkan Arežina, Potpretsednik Narodne skupštine Franjo Markić (tri puta).

2 — Pretres interpelacije Milana Božića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra šuma i rudnika o povredi stečenih prava naroda opštine Bjelobrdske na šumu Dumnicu.

Govornici: Milan Božić (dva puta), Ministar šuma i rudnika Đura Janković, Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (dva puta), Vojislav Lazić (o povredi Poslovnika).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, imam čast otvoriti XII redovni sastanak Narodne skupštine. Molim gospodina sekretara, da izvoli pročitati zapisnik sa prošle sednice.

Sekretar Nurija Pozderac pročita zapisnik sa XI redovnog sastanka.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od g.g. narodnih poslanika kakvu primedbu na zapisnik? (Nema!) Primedbe nema, zapisnik je primljen.

Prelazimo na dnevni red. Prva tačka dnevnoga reda je: Pretres interpelacije g. Milana Božića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra šuma i rudnika, o aferi šumskog preduzeća „Krivaja“ i glavnog vinovnika Frica Regenštrajfa.

Reč ima g. Milan Božić, da obrazloži svoju interpelaciju.

Milan Božić: Gospodo narodni poslanici, otkad sam došao u Narodnu skupštinu, uvek sam uzimao učešća po pitanju naše šumarsko-rudarske politike, i od oslobodenja do danas ona je vođena naopako. Ja sam od uvek smatrao da su naše šume igrale vidnu ulogu, ne samo u našoj privredi i privrednoj

industriji nego i u nacionalom pogledu. Fakat je da naše šume čine skoro jednu četvrtinu celokupnog našeg izvoza. To je najbolji dokaz koliku vrednost šume i rude imaju u našoj narodnoj privredi, a, pored toga, moramo u današnjim danima teške krize imati u vidu da se ona može ublažiti po našim siromašnim selima davanjem rada i zarade putem naših šuma, od čega su kod nas živeli čitavi krajevi našeg pauperizovanog sela. U vezi mojih ranijih interpelacija, u kojima sam uvek objektivno iznosio naopak rad u vodenju naše šumske politike tek danas, posle 6 godina, izlazi pred ovaj visoki Dom na pretres moja interpelacija o „Krivaji“.

Moram na prvom mestu da konstatujem jednu žalosnu činjenicu, da ni jedan Ministar šuma nije našao za potrebno, da mi odgovori na moje interpelacije, iako sam uvek u njima iznosio i utvrđivao golu istinu, sa autentičnim dokazima.

Ja vas, gospodo, uveravam da su gospoda Ministri šuma i rudnika makar i malo pažnje posvećivali našim dobronamernim sugestijama, ne bi triumfovali interesi pojedinih zločinaca i pustolova na strahovitu štetu naše nacionalne privrede. Pored strašne pljačke, koju su vršili mnogi nesavesni stranci a koju i danas vrše u našim šumama, eto, gospodo, uz pomoć mnoge naše velike i uticajne gospode, nanošeći našoj državi ogromne materijalne štete, naši su dužnici, nažalost, svojim propustima i nehajem puštali da se do kraja ruši na međunarodnoj pijaci naš državni i narodni glas i kredit.

Mesto da smo svi zajednički prionuli da se ova važna grana naše privrede unapredi i razvija kako to diktuju i šumsko vaspitni i privredni interesi naše zemlje i naroda, mi smo pustili našim nehajem i doterali dotle da su, putem mamone, do kraja devastirane naše šume, od kojih su ostala groblja nekad ponosnih planina naše Bosne.

Zato su mnogi stranci i naši uticajni i veliki ljudi na grobljima nekadašnjih naših planina po raznim krajevima i gradovima naše zemlje i inostranstva dizali palate i kule do neba. Zato i ne vide Boga!

Ja sam, gospodo, u jučerašnjoj debati o Trgovačkom zakonu izneo porazne cifre pljačke i zločina, koje do neba vapiju.

Od celokupne šumske industrije u Bosni 9/10 imali su stranci u svojim rukama, a samo 1/10 imali su u rukama naši domaći malopilanari.

Za karakteristiku navodim da skoro ni jedan naš domaći malopilanar niti je bio tužen radi zloupotrebe, niti je državi ostao dužan i jednu jedinu paru, a dotle su ovi ostatci crnožute hidre pljačkali i zločine činili i ostali dužni državi milionske svote.

Ja mislim, gospodo, da će i u svome odgovoru g. Ministar šuma i rudnika lojalno da prizna što sam rekao.

Dovoljno je samo da vam spomenem da je samo jednim jedinim sklopljenim ugovorom između države i Frica Regnštrajfa država oštećena sa dinara 195,073.310,64. (Petar Bogavac: Pod kojom je vladom to bilo?) Ja govorim, g. Bogavče, o naopakoju politici koja se vodila od oslobođenja do danas, a, ako želite da znate, u toj vladi su učestvovali i oni Ministri koji se i danas nalaze kao stubovi današnje Kraljevske vlade. Ja mislim da je ovde bolje ne zabadati trn u zdravu nogu, a ja ću znati dokazati da se među glavnim stubovima današnje Kraljevske

vlade nalaze gospoda Ministri, koji su i onda žarili i palili. Dovoljno vam je to što sam spomenuo.

Ja sam juče izneo u debati o Trgovačkom zakonu neke tačke koje se nalaze u ovoj mojoj interpelaciji. Ja smatram da nije potrebno da vas i dalje zamaram sa onim ciframa koje se pred vama nalaze

Pored, gospodo, iznesenih zločina koji su cifarski i objektivno izloženi u interpelaciji, pomenuću vam u vezi još jednu stvar koja nije u interpelaciji navedena, da vidite, dokle su dozvoljavali naši ministri da se u tim zločinima ide.

Kraljevska vlada, gospodo, držala je pod zakup jedan deo pruge u dužini od 118 km.: Zavidovići—Han Pijesak—Kusače. Prema tom zakupnom ugovoru „Krivaja“ je morala državi da plaća u početku 52.000 dinara godišnje, 1925 godine, ako se ne varam, pretvorenih u švajcarske franke. Taj ugovor trebao je da važi neprestano. Šta smo videli, gospodo? „Krivaja“ je uspela da preko našeg Ministarstva šuma i ruda, odnosno preko odbraničnog suda, učini, da državi ne samo ne da ono što ima da plati, — to je 52.000 zlatnih švajcarskih franaka, nego da joj država plati pasivnost koju je ona, tobože, pretrpela na toj pruzi u toku 6—7 godina dana, i država je bila oštećena od tog odbraničnog suda na blizu 40 miliona dinara. Kad uzmete sve ovo skupa, ono što sam juče izneo i što je pred vama u interpelaciji, ne uzimajući u obzir ono, što je mimo etata i ono, što je bespravno posećeno, zatim veliki kompleksni šuma koji su uništeni od prelca nehajem, od srtnaca i države i preduzeća, zatim, gospodo, milionske nagrade pojedinim advokatima i domaćim pacovima, horentne plate i nagrade Regnštrajfu, Ajzleru, Ortlibu, od kojih je plata godišnja Regnštrajfu ravno milion dinara, Ortlibu 750.000 dinara, a Albertu Ajzleru 500.000 dinara. (Jedan glas: Svi iz Kragevca!) Sve čisti Šumadinci! Zatim, gospodo, još nekoliko činovnika kao Vines Druml, koji je i danas činovnik i prima 8.000 dinara plate, dodatak za odelo 700 dinara, renumeraciju 8.000 dinara, za školovanje dece 3000 din. — u svemu 19.700 din.; drugi činovnik Aleksandar Kierhner koji prima 8.000 din. plate, dodatak za odelo 700 dinara, renumeraciju, 5.000 din. i koji ima, pored toga, i od države penziju 2.300 din., — dakle, u svemu, 16.000 din.; zatim Bernhard Rozenrauh koji ima platu 8.000 din., dodatak za odelo 700 din., renumeraciju 5.000 din., — u svemu 13.700 din.; treći Johan Smejkal koji ima 6.000 platu, dodatak za odelo 500 din., renumeraciju 3.500 din., i 1000 dinara za nekakve troškove, — u svemu 11.000 din.; Emerih Utner, koji ima platu 3.500 din., dodatak za odelo 300 din., renumeraciju, 600 din., — svega 4.400 dinara. Jedino, gospodo, imate naša dva čoveka, — to je po ključu sigurno udešeno, — jedan je brat Hrvat, drugi Srbin pravoslavac. Oni imaju platu, Leo Cviljušac 4.000 din. dodatak za odelo 300 din. i renumeraciju 600 din. — ukupno 4.900 din. i Svetozar Kujundžić platu 2.400 din., dodatak za odelo 200 din., u svemu 2.800 dinara.

Pored tih, gospodo, horentnih plata i ovakvog rasipanja, dolaze nagrade članovima Upravnog i Nadzornog odbora i ostalog sitnog činovništva. Bez preterivanja onda može se izjaviti da je u „Krivaji“ upropašćeno sigurno blizu milijardu i pet stotina miliona dinara.

Ja bih vas, gospodo, zamolio, da me poduprete, da jedanput za svagda rasčistimo ovu sramotnu aferu, koja je sigurno jedna od najvećih naših afera

pored Našičke, Feniksa itd., s tim, da se izabere jedna parlamentarna anketa (Pljeskanje na levlci), a ja ću se dati streljati, ako se ne nade kao tačno sve ovo što sam vam izneo.

Pored iznesenog, gospodo narodni poslanici, da vam naglasim, da sam ja po ovom i raznim drugim pitanjima u više mahova podnosio interpelacije, da sam iks puta razgovarao sa svima g.g. Ministrima šuma i rudnika, i da sam takode na adresu ove današnje Kraljevske vlade dva-tri puta upućivao interpelacije, pa čak i jednu g. Ministru pravde, u vreme kad je na tom položaju bio g. Miškulin. I ako ne pripadam Jugoslovenskoj radikalnoj zajednici, moram priznati, gospodo, Ministru šuma i rudnika, a i izvesnim drugim faktorima van Kraljevske vlade, da su ipak učinili, da je pre kratkog vremena, tako reći pre nekoliko dana, „Krivaja” najzad ušla u završnu fazu. Ja mislim da samo ovome faktoru ima da zahvali g. Ministar šuma i rudnika, da je dao privolu da danas na moju interpelaciju odgovori. Kako god bilo, gospodo, za mene i za sve narodne poslanike iz Bosne i Hercegovine velika je satisfakcija, da je nadležni sud konačno doneo odluku da „Krivaja” ide pod stečaj, i tim putem ulazi, nadam se, u poslednju završnu fazu. Zato ja smatram, gospodo narodni poslanici, pri kraju obrazloženja ove moje interpelacije, da iznesem sledeću sugestiju. Kad se već, gospodo, radi o celokupnoj prodaji „Krivaje”, koja je prodaja već ovih dana počela, jer „Krivaja” ima 7 masa, od tih 7 masa jedna se masa već počela prodavati, onda bi bio, gospodo, zločin, ako bi mi dopustili, da se ovo „Car Nemanje blago” do kraja razbaca i raznese na sve moguće strane. Mi, gospodo, imamo u našoj državi najveće društvo, najveće preduzeće svoje vrste u Evropi, a to je „Šipad” 100% državno preduzeće. I ako ono danas preživljuje teške dane, usled mnogih razloga o kojima ću govoriti u budžetskoj debati, ipak bi bilo najracionalnije da Ministarski savet donese rešenje ili putem amandmana, po kome bi „Šipad” trebao da kupi čitavu imovinu „Krivaje” isto onako, kao što je to zadnji put učinjeno sa kupnjom celuloze u Drvaru. Za ovo, gospodo, govore državni i nacionalni interesi, samo to treba što pre učiniti, da ne bi bilo prekasno.

Ovakvu soluciju očekuju svi dobro namerni ljudi i ja sa ovoga mesta apelujem na sve vas i Kraljevsku vladu da u ime napretka ne samo nacionalne privrede nego i u ime onih krajeva Bosne i Hercegovine, čija sirotinja čeka kao ozebao sunce da se jednom počne sa radom, posle fatalnih 6 godina nerada. (Odobranje na levlci).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč Ministar šuma i rudnika gospodin Đura Janković.

Ministar šuma i rudnika Đura Janković: Gospodo narodni poslanici, pre nekoliko dana pale su sa izvesnih strana ovoga Doma primedbe, da članovi Kraljevske vlade ne odgovaraju na interpelacije. Gospodo, da se ne bi to tumačilo kao neki sistem koji postoji kod Kraljevske vlade, da ne izvršava svoju dužnost, jer odgovaranje na interpelacije narodnih poslanika to je jedna od dužnosti Kraljevske vlade, ja sam gospodo, po sporazumu Predsednika Kraljevske Vlade i Predsednika Narodne skupštine, izjavio pred Narodnom skupštinom da sam spreman da na prvi dan, kada treba raspravljati interpelacije, dam odgovor na ove interpelacije, a to su jedine koje sam do sada dobio.

Gospodo, mene nije rukovodilo ništa drugo da dajem odgovor na ove interpelacije, nikakva suge-

stija, van shvatanja dužnosti, da članovi Kraljevske vlade treba da odgovaraju kada prikupe potrebne podatke na svaku interpelaciju, a pošto sam ja te podatke prikupio nije ništa stajalo na smetnji da toj dužnosti i odgovorim.

Gospodo, Vlada dr. Milana Stojadinovića smatra za svoju svetu dužnost, da se brine o vršenju zakona i o poštovanju prava svačijega. Kako je, gospodo, i interpelacija jedno veliko pravo narodnog predstavnika, to je, gospodo, ovaj odgovor na interpelacije samo poštovanje prava narodnih predstavnika. Vlada želi na taj način da dokaže, kako Narodnom predstavištvu, tako i celoj zemlji, da je nama mnogo stalo do autoriteta Narodnog predstavištva, da nam je stalo do autoriteta i narodnih predstavnika.

Gospodo, dopustite mi da učinim jednu prijatnu konstataciju da od kako smo ušli u ovu zgradu od tada vlada jedna pomirljiva atmosfera, i tako je omogućeno i nama članovima Kraljevske vlade da izademo na tribinu i da možemo slobodno da govorimo. (Burno pljeskanje na desnici). I ja, gospodo, želim da ta atmosfera ostane nepomućena, da svi iznose svoje mišljenje s ovoga mesta, a mi ćemo, gospodo, biti uvek spremni da na svaki vaš zahtev damo potreban odgovor.

Gospodo, u interpelaciji g. narodnog poslanika Milana Božića i drugova u pitanju rada „Krivaje”, naročito njenog bivšeg direktora g. Frica Regenštrajfa, navodi se niz činjenica koje se potvrđuju i sa ciframa.

Ja sam pre neki dan u Finansijskom odboru Narodne skupštine izneo svoje glедиšte na pitanje eksploatacije putem dugoročnih ugovora. Taj sistem eksploatacije putem dugoročnih ugovora nasleđen je 1918 godine. I taj sistem počinje postepeno da se likvidira, jer je i krajnje vreme, gospodo, da se takav način jedne grube eksploatacije našeg šumskog blaga jedanput likvidira. (Odobranje na desnici).

Gospodo, što se tiče „Krivaje”, o njoj se specijalno govorilo u našoj javnosti najmanje punih 10 godina. O njoj se raspravljalo, gospodo, i u Narodnom predstavištvu. Na osnovu svih optužaba koje su dolazile sa raznih strana, pa i iz Narodnog predstavištva, obrazovana je parlamentarna anketa 1927 godine, koja je završila svoj rad krajem 1928 godine.

Gospodo, posledica te ankete bila je presuda Državnog saveta. I danas tražiti parlamentarnu anketu ja ne vidim, gospodo, čemu bi to služilo; jer ceo materijal onda je istražen i po njemu je završna faza učinjena, — da li dobro ili ne, ja, gospodo, u to neću danas da se upuštam, zato imaju da snose odgovornost oni koji su po toj aferi likvidaciju učinili.

Šta je dalje bilo u pitanju „Krivaje”? 1934 godine razrešen je ugovor o eksploataciji šuma između „Krivaje” i države. „Krivaja” je zauzimala čitav jedan basen t. zv. Krivajski basen prvoklasnih naših šuma. I razume se, kada se je pojavila u 1932 godini jedna teška ekonomska kriza na drvnom tržištu, upravljači „Krivaje” nisu hteli da žrtvuju ništa da bi nastavili svoj rad nego su obustavili poslovanje prebacujući to u odgovornost na šumarsku administraciju, da je ona kriva što ne mogu vršiti dalje poslovanje. Posledica takvoga nerada od strane „Krivaje” bila je razrešenje ugovora 1934 godine, i likvidacioni odbor, koji je tada obrazovan, podneo je odmah tužbu sudu protivu države za naknadu velikih, milionskih šteta koje je preduzeće navodno pretrpelo usled toga razvrgnuća ugovora. Razume se, da državna šumarska administracija nije ostala skrštenih ruku nego je takode

podnela tužbu sudu protivu raznih zloupotreba, koje su učinjene u preduzeću „Krivaje” od strane Regenštrajfa i ostalih.

I jedna i druga stvar, gospodo, nalaze se pred sudom, i ja mislim da parlamentarna anketa ne bi imala danas šta da radi, jer ovo, što se dogada posle 1928 god., danas je upućeno jednim normalnim putem redovnih sudova. Ja sam veoma zahvalan g. interpelantu Božiću, da mi je u zaslugu upisao da sam se i ja potrudio, da dode što pre do likvidacije „Krivaje”. Jeste, gospodo, procesi sudski traju dugo. Čitav taj basen trebao bi biti umrtvljen, nemogućnost eksploatacije, nepritanje prihoda u državnu kasu i nezaposlenje onog radnog sveta, — sve to čini da se meni stavlja pitanje: da li čekati ili stvar požuriti, i kojim putem. I ja sam, pošto „Krivaja” duguje državi za neplaćenu porezu i druge dažbine, tražio naplatu ili otvaranje stečaja. Tako je došlo do otvaranja stečaja u 1936 g. Ja se, gospodo narodni poslanici, nadam, da će i to jedno bolno pitanje naše šumarske politike biti uskoro likvidirano na normalan način, i da će svakako biti posvećena puna pažnja sa strane državne administracije da interesi državni budu u punoj meri zaštićeni.

Gospodo, da ipak ne bi taj čitav šumski basen ostao neeksploatisan, ja sam smatrao, kad je već razrešen ugovor, da se tamo imaju nastaviti radovi u režiji i mogu vas uveriti da je u prošloj godini izrađeno 50.000 kub. m. četinaste bukovine i rudokopnoga drveta, 62.000 prostornih metara bukovine za ogrev i 40.000 kom. bukovih želj. pragova i da se u ovoj godini izrađuje 123.000 m³ čet. balvana i rudokopnog drveta 50.000 pr. m. bukovog ogrevnog drveta 40.000 komada borovih želj. pragova, 5.000 komada telegrafskih stubova, 7.000 komada mosnica.

Zašto sam ja dao taj rad u režiji? Prvo, zato, da bi priticali prihodi u državnu kasu, i, drugo, da bi svet, kome je uposlenje poslednje vrelo prihoda, mogao tu da nađe svoju koru hleba, da bi mogao takođe imati mogućnosti da i dalje radi i pošteno zaraduje.

Ja vrlo rado primam sugestiju g. poslanika Božića i ona mi je vrlo simpatična, jer je i ja sa svoje strane proučavam da kod likvidacije „Krivaje” otkup svih objekata dode u ruke šumskog industrijskog preduzeća „Šipad”, i da se eksploatacija u tome kraju nastavi, ali ne onako, kako je to bilo da su se šume uništavale, nego da će se voditi računa da i naša buduća pokolenja imaju dovoljno šuma.

Ja mislim, posle ovih kratkih izlaganja da će se interpelant g. Božić zadovoljiti i samnom zajedno nastaviti da „Krivaju” do kraja likvidiramo. (Burno odobravanje i pljeskanje).

Pretsednik Stevan Ćirić: Reč ima narodni poslanik g. Milan Božić.

Milan Božić: Gospodo narodni poslanici, ja sam maločas u obrazloženju interpelacije spomenuo da je i meni i mojim drugovima iz Bosne i Hercegovine bar donekle data satisfakcija time, što je došlo jedanput u ovaj visoki Dom i pitanje preduzeća „Krivaje”. Ali, gospodo, nije svrha moja i mojih drugova bila samo u tome da se jedanput reši to bolno i teško pitanje „Krivaje”, nego je nama svrha da se jedanput svima onim nevaljalcima, bili oni u zemlji ili van zemlje, stane na put, tim gusenicama koje su ponižavale naše narodno dostojanstvo do skota (Odobranje na levice). I dok mi, gospodo, gledamo da onaj naš jadni seljak biva kažnjavan teškim kaznama za male šumske istupe, onaj jadni i bedni težak koji je na svojim ledima sve podneo, iz čijih se čadavih seoskih koliba

čuje glas gusala, one svetinje koja još živi u našim vekovnim tradicijama, dotle na njihovim guslama i strunama nevaljalci i zlikovci dižu kule i palate do neba i po našoj zemlji i po inostranstvu, gde se ulažu novci te sirotinje, gde se kupuju palate, vile i kadilaci. To je bila konačna svrha naše interpelacije, da svi oni nevaljalci moraju jedanput da dodu kako naš narod kaže, da i njima dode jedanput crni petak.

Ako mi budemo, gospodo, sada propustili ovu zgodnu priliku, kao što smo pustili onog običnog, onog prevejanog zlikovca i gangstera Frica Regenštrajfa da pobegne u Austriju i da tamo putem novca dobije zavičajnost i državljanstvo krivicom naših državnih vlasti, onda će i dalje te gusenice da ponižavaju naše narodno dostojanstvo, ubijajući ga do kraja.

Meni je drago da je g. Ministar šuma i rudnika ovde spomenuo poštovanje svačijeg prava. Pa, kada mi poštujemo sa naše strane, — ne da smo poštovali nego smo osetili na svojim ledima, osetili gde nam sišu krv na pamuk ti nesavesni ljudi kao što je bio Fric Regenštrajf, nije, gospodo, on sam, nego je devet desetina tih nevaljanih kapitala u našim šumskim preduzećima, — onda gospodo, poštuju bar onu krv koja se sisala na pamuk našem bednom seljaku.

Prema tome, gospodo, ja bih vas molio u interesu baš toga bednog težaka, u interesu našeg nacionalnog morala, u interesu svih naših svetinja, da se baš ta anketa izvede i da svaki onaj koji je naopako radio i činio zločine po ovoj zemlji i po ovom narodu, pa bio on u našoj zemlji ili van zemlje, — da on, ako je potrebno, i omasti konopac nasred Terazija. (Odobranje na levice).

Potrebno je, gospodo, pobrinuti se o našoj današnjoj omladini, koja je, nažalost, raspoložena i ovako i onako. Međutim, gospodo, mi, naprotiv, stvaramo takvu psihozu, koja je štetna i opasna i po našu omladinu i po ceo narod naš. Stvara se, gospodo, veliko nezadovoljstvo koje i ja, i vi a i svi poštenu ljudi o ovoj zemlji i te kako osećaju. Dozvoličete mi da se ovakvom politikom ne doprinosi rešenju privrednih i nacionalnih pitanja.

I, da vas ne bi zamarao, ja vas, gospodo, molim u ime one sirotinje, koju još neprestano gaze, da pristanete na tu anketu. Časni ljudi treba to da učine. Samo oni ljudi koji imaju oraha u džepu, oni ne bi smeli to da učine. No, smatrajući vas časnim i poštenim ljudima sve skupa, ljudima koji sigurno imaju osećaja odgovornosti, ja vas molim da potpomognete u ovoj stvari mene i moje drugove, da se ne odustane od ove ankete nego da se ta anketa sprovede onako kako to zahtevaju opšti državni i narodni interesi. (Odobranje na levice).

Potpredsednik Franjo Markić: Ima reč narodni poslanik g. Vojislav Lazić.

Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, ja sam se javio za reč da povodom ove interpelacije našega druga Milana Božića potpomognem njegov vapaj, koji je ovde ovako lepo izneo. Hoću da počnem od onih reči njegovih, koji je on malo pre rekao: oni koji su pljačkali onaj bedni narod bosanski, oni koji su pljačkali naše šume, koji su se koristili nepoštenim putem i zidali čitave kule i palate, neka jednom omaste konopac nasred Terazija (Odobranje na levice). To traži ovaj njegov vapaj a to traži i ceo naš narod. On je pogodio dušu našeg naroda kada je ove reči ovde izgovorio U narodu se kaže: „Govori se o korupciji, govori se o pljački na više mesta, govori se o krađi i pljačkanju koje vrše

stranci, govori se o raznim aferama koje se u našoj zemlji dešavaju, ali se većito nade puta i načina da niko za to ne odgovara.

Ja mislim, da ako je Vlada dr. Milana Stojadinovića i na delu onakva kao što je na reči, ako je ona za to da unese nekakav novi duh u vladavinu ovom zemljom, da uvede novi red, red pravde i istine, onda ona ne sme da bega od ove ankete, koju je predložio interpelant. Ja mislim da se njoj dala prilika da se pokaže na delu i da učini ono što bi podiglo ugled i njoj i svima nama a naročito ovoj Narodnoj skupštini (Odobranje). Ja potpomažem predlog za sastav jedne parlamentarne ankete i tražim da se ova diskusija zaključi na taj način što bi se ta anketa obrazovala.

Ja bih ovom prilikom učinio jedan predlog u istom pravcu i u istom cilju. U onom istom pravcu u kome je sa ovog mesta i naš drug interpelant zahtevao. Kako će da omaste konopac na Terazijama oni, koji su počinili dela korupcije, dok se ne iznadu ta dela i dok se ta dela ne sude? Mi danas nemamo suda koji ta dela sude, nemamo vlasti koja ta dela ispituje. U našoj zemlji postoji zakon za sve drugo ali nema zakona za gonjenje korupcije, nema zakona za ispitivanje i progonjenje korupcije (Odobranje na levisi). I ja zato predlažem da se povodom ove interpelacije donese zakon za gonjenje korupcije, da se obrazuje sud koji će to goniti, da se ovlaste sudovi koje već imamo, jer mi imamo i sudova koji to mogu goniti a imamo i zakona na osnovu kojih se to može kažnjavati, ali samo treba od strane onih koji ovom zemljom upravljaju da se naredi da se u tom pravcu radi. (Odobranje na levisi). Gospodo, ne može se iznaći sve ono što treba da se iznade ako se ne usvoji načelo ispitivanja pojedinih bogatstava, da se vidi kako su ona stvorena. (Odobranje i pljeskanje na levisi). Svačije bogatstvo treba ispitati i od tog ispitivanja ne sme da bude oslobođen u ovoj zemlji niko, počevši od seljaka, trgovca, industrijalca, narodnog poslanika, činovnika, pa i g. g. Ministara i Predsednika Ministarskog saveta. (Odobranje na levisi). Neka u ovoj zemlji bude stvoren zakonom jedan red da svaki građanin ima pravo da dostavi svakog onog koji vrši korupciju ili na koga se sumnja da je korupcionaš, koji se vidi da se naglo bogati, neka sudovi imaju pravo da ispituju otkuda mu bogatstvo i kojim je putem do toga bogatstva došao. (Odobranje na levisi). I samo tim putem mi bismo mogli da vidimo kako su i na koji način ponikle mnogobrojne palate usred Beograda od strane onih koji se nalaze na najvišim mestima državne uprave. (Odobranje i pljeskanje na levisi). Da li su to podigli svojim platama, svojim radom u administraciji, samo svojim poštenim radom, ili su to postigli putem korupcije na onaj isti način kao i oni koji su eksploatisali „Krivaju“.

Završavajući ovo nekoliko reči ja pomažem predlog g. interpelanta, da se obrazuje jedna parlamentarna komisija, kako je on predložio, koja bi ispitala slučaj „Krivaje“. Zašto? Zato što se može istim putem nastaviti sa radom i u stečaju same „Krivaje“. Nastaje pitanje, kako će se taj stečaj okončati, kako će se to završiti, da li neće nići opet nova afera iz same likvidacije te „Krivaje“, iz samog njenog stečaja. (Odobranje na levisi — *Stavra Trpković*: Imenuj lica koja su tako stekla!)

Gospodo, mene su iznenadile reči g. Ministra: da je on tražio stečaj nad ovom ustanovom koja se zove »Krivaja« zato što nije platila ono što je dr-

žavi dužna i pored toga što nije platila državi porezu. (*Milan Lazarević*: Što nisi pitao Uzunovićevu Vladu, nego to pitaš sad?). Gospodo, mene iznenaduje to, da jedno društvo, da jedna tako bogata firma, koja je eksploatisala državnu šumu ne plati dužnu porezu. Dok se seljaku prodaje poslednja kravica za naplatu dužne poreze, dotle protivu ovoga bogatog društva ništa se ne preduzima. Zar g. Ministar finansija i poreske vlasti nisu mogle da naplate tu porezu, pre nego što je ta poreza otišla u stečajnu masu. (Burno pljeskanje na levisi).

Gospodo, pitate vi koji su to što zidaju palate, a nalaze se na najvišim državnim položajima. Gospodo, ja nisam rekao da ne treba ispitivati, treba svakoga stanje ispitati pa i današnjih i predašnjih Ministara. Gospodin Milan Lazarević kaže, a što ne govorim o Nikoli Uzunoviću, a ja pitam njega, što on ne govori o Nikoli Uzunoviću. Ja nisam bio u Vladi Nikole Uzunovića niti njegov pristalica, nego sam bio u najtežoj opoziciji protiv Vlade Nikole Uzunovića. I ja tražim, gospodo, da se ispita, kako je sazio palatu Nikola Uzunović. Ja tražim da se pokažu računi od strane g. Uzunovića, kako je on sazio svoju palatu, ali isto tako tražim da se ispita i stanje g. dr. Milana Stojadinovića. Ja tražim da svaki u ovoj zemlji to pokaže. Ja nisam nikoga branio niti štiti, a nisam nikoga ni izostavio, nego sam to tražio za sve, pa neka se to čini i za moje najprišnije prijatelje. (*Milan Lazarević*: Ti si taj režim pomagao, a šta je sa »Našicom«). Gospodo, gospodin kaže i pita za »Našice«. Kad me pita, pravo da vam kažem, ni po babu ni po stričevima, da je Našička afera jedna najteža afera koja se odigrala i žalosno je da po toj aferi niko nije osuđen. Bili su osuđeni neki ljudi, a među njima i jedan bivši Ministar, ali se govori i priča da je Kraljevska vlada dr. Milana Stojadinovića udesila Kasacioni sud u Zagrebu, da oslobodi ljude koji su bili osuđeni.

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine poslanice opominjem Vas na red. Molim Vas, da se ne izražavate tako o našim najvišim sudovima u zemlji.

Vojislav Lazić (nastavlja): Gospodo pitali ste me i ja hoću pravo da vam kažem kako ja o toj stvari mislim. (Jedan glas: Malo pristrasno!) Nije to pristrasno. Donesena je jedna sudska presuda i po toj presudi mnogi su bili osuđeni. Presuda je trebala da ide Kasaciji. Ja sam pre nego što je ova presuda otišla Kasaciji, dobio jedno pismo u kome se svima poslanicima skreće pažnja na to, da se radi na tome da se Sud kasacioni u Zagrebu prekonstruiše i da se sudije u tome sudu, koji će rasmatrati presudu razmeste i da ta presuda neće ostati nego će biti poništena. I dogodilo se zaista, da je ta presuda poništena.

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine poslanice, materija o kojoj govorite nema nikakve veze sa ovom interpelacijom. Molim Vas, ako želite da se ta stvar raspravi, izvolite podneti interpelaciju, pa kad se stavi na dnevni red onda o njoj govorite.

Vojislav Lazić (nastavlja): Nemojte se vi, gospodo iz većine, ništa buniti protiv ovoga što mi iz opozicije tražimo. Mi ne tražimo od vas ništa drugo, nego da pristanete na parlamentarnu anketu, da se ovaj slučaj ispita i da pristanete na podnošenje jednoga zakona za gonjenje korupcije. Ali, ako imate dobru nameru, ako imate iole osećanja za pravdu i pravicu, vi ćete na to pristati, u protivnom, dokazaćete da jedno govorite a drugo radite. (Pljeskanje na levisi).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo narodni poslanici, reč ima narodni poslanik g. dr. Mirko Kosić.

Dr. Mirko Kosić: Gospodo narodni poslanici, ova interpelacija koja je danas na dnevnom redu, ja držim, da je — to mi svi osećamo — od neobično krupnog i načelnog značaja. Nije tu u pitanju samo „Krivaja“, ili drugo neko društvo za eksploataciju šuma ili kakvo preduzeće pojedinačno, nego je u pitanju jedan naročito karakterističan slučaj čitavog jednog sistema. Taj sistem nije specifično naš, nego je to opšta pojava gde god se pojavljuje kapital, veliki i krupan kapital, za eksploataciju primitivnih i od prirode ili od Boga izobiljno obdarenih sredina sa sirovinama i drugim bogastvom. To su karakteristike t. zv. početnog kapitalizma u zemljama kolonijalnog položaja prema velikom kapitalu (Pljeskanje na levici). Svaki kapital, naravno, hoće što bolju i lakšu zaradu. Tu su oni jednaki, bili oni nacionalni ili internacionalni ili anacionalni, sasvim svejedno. Samo što internacionalni kapital, kad se organizuje na širokoj osnovi, mnogo je moćniji nego što se može u ovačkoj jednoj sredini da se organizuje jedan nacionalni kapital i koji tako može što uspešnije da deluje u svrhu što bolje eksploatacije sredine u kojoj se nalazi.

Ali pretpostavka za njegov uspešan rad je u tome smislu, da u dotičnoj sredini nema dovoljno mogućnosti da se obezbeduje krajnji nacionalni privredni interesi te sredine, t. j. da se stane na put — izvinite za izraz — ovakvom pljačkaškom kolonijalnom eksploataciji. Da bi ovi kapitali uspevali u svojim nastojanjima, koja su zajednička svima njima, pretpostavka je da je i činovništvo pristupačno korupciji i da organi vrhovne državne uprave ne vrše dovoljan nadzor. Ili da idemo čak i dalje; da oni i potpomažu taj veliki kapital u tim njegovim nastojanjima. Gospodo, to mi svi znamo. Svaki iz svoga kraja neposredno ima pred očima po neki ovakav slučaj. To ne mora biti samo šumska ili samo rudarska eksploatacija. To može biti kakva industrija električna za osvetljenje, ili kakvo osiguravajuće društvo, ili kakva šećerna industrija, ili kakva velika industrija špiritusa, koje na razne načine i u raznim oblicima postizavaju svakad jedno isto, a to je: da eksploatišu domaće radništvo sa bednim nadnicama a bez efektivne njegove zaštite. Mi, gospodo, imamo odlično zakonodavstvo za zaštitu radnika, ali je to zakonodavstvo mrtvo slovo na hartiji: stvarno naš radnik nije zaštićen. Zavedeni su neki inspektori fabrika, ali i pored toga naš radnik dobija bednu dnevnicu, od koje ne može ni on sam a još manje i njegova porodica da živi, a uz to i nije ni tehnički zaštićen, t. j. nije osiguran od eventualnih tehničkih nesreća. Nije to njemu obezbedeno i ako je zakonodavac to predvideo. Vi imate činovništvo koje je koruptivno. A zašto? Prvo, zbog selekcije tih organa, zatim zbog nedovoljne nagradenosti njihove a, najzad, i zato, što oni vide šta drugi rade, često puta mnogo veći i moćniji od njih. Oni često puta vide u spisku članova upravnog odbora i takva lica za koja znaju da su politički moćna, da su često puta i aktivni ministri, i to u resorima u kojima treba da vrše nadzor nad poslovima tih preduzeća. Mi smo u tom pogledu toliko „liberalni“, ne samo bili nego smo i danas toliko „liberalni“, da smo uzimali za aktivne ministre pojedinih privrednih resora ne samo ljude koji su tesno vezani za strani kapital, za krupni kapital, nego čak i ljude koji su bili privatni činovnici, pa su i danas privatni činovnici toga stranog kapitala u upravi jedne ili druge industrije, recimo šećerne ili neke druge, ili osiguravajućeg društva — „Feniksa“,

sede javno u upravnim odborima. (Pljeskanje na levici).

Gospodo, ja ne pripadam u shvatanju položaja i odnosa kapitala prema nacionalnoj privredi onim ljudima, koji idu toliko daleko pa kažu da treba progoniti svaki kapital, naročito strani.

Tako se, po mome mišljenju razume se, daleko ne može ići, dok se nalazimo u privatno-kapitalističkom poretku. Moramo imati razumevanja za značaj i ulogu kapitala u privatnoj kapitalističkoj privredi. Ali ne smemo ići ni tako daleko, da mu predamo u ruke čitav javni aparat, čak i samu kontrolnu vlast nad samim sobom, tako daleko se ne sme ići. Kapital je toliko vešt da je zaveo čak i neku novu kategoriju članova upravnih odbora: „tajne članove upravnog odbora“, koji nisu u sudskim registrima, i koji dobivaju tantijeme, iako po zakonu ne bi mogle da se te tantijeme knjiže. Imamo konkretne slučajeve. Jedan slučaj jednoga bivšeg ministra koji se ne nalazi na desnici. Ja sam objektivčan čovek, pa hoću istinu da kažem.

Ja mislim da povodom slučaja „Krivaje“ za koji g. Božić predlaže parlamentarnu anketu, ona ne bi mogla da izgleda kao suvišna zato što je stvar upućena redovnom sudu. Gospodo, ja mislim da g. Lazić ima pravo, da, i pored toga, parlamentarna anketa bila bi korektiv i opomena sudskoj radnji. Gospodo, kad se radilo o slučaju „Našica“ onda nije postojala sudska nezavisnost, a vi znate da sudije i danas nisu potpuno uverene u konačnost i neprikosnovenost njihove nezavisnosti. Ona, kažu mnogi pravници, ne postoji, jer bi je trebalo specijalnim zakonom obezbediti, jer kad bi se neko obratio Državnom savetu za zaštitu, kod njega ne bi mogao naći tu zaštitu, jer Državni savet ne bi mogao suditi po tekstovima Ustava, nego samo po zakonu.

Sudije nisu uverene u sigurnost i konačnost njihove nezavisnosti ni danas, a u slučaju „Našica“ ona nije ni postojala. I sudije i najviše sudije su ljudi, i u jednoj opštoj atmosferi nesigurnosti i pravnoj i moralnoj, koja vlada i koja naročito vlada u odnosu prema jednom premoćnom kapitalu, u sredini koja nije organizovana prema njemu, u takvoj sredini niko se ne oseća dovoljno siguran. Ima kod nas sredina koje su nacionalno osetljive, koje su ugrožene, i gde je preteo krupni kapital sve. Teško onome ko na pr. u Petrogradu ma na koji način, direktno ili indirektno, sme da se zameri nekome Eleku, čehoslovačkom podaniku, inače mađarskom Jevrejinu, a takvih je puno i svuda koji su ne samo lokalno moćni, nego i dobro ukopčani u konačne institucije, koje odlučuju o sudbini ljudi.

Mi doživljujemo da se nama obraćaju neki činovnici, ima ih još čestitih, a po neki i iz naivnosti da nam jave pismom: „konstatovali smo to i to i podnose dokaze o tome, recimo u trošarini na špirit“, i taj kukavac mora da, razume se, prvo iskusi „unapredjenje“, pa onda da bude uklonjen.

Gospodo, tamo gde može da se desi da kontrolna vlast, nadležni resorni ministar, drži u reonu velikih preduzeća kao najviše svoje organe ljude, koji su željeni i traženi od pojedinih preduzeća, tamo ne može biti reči o nekoj efikasnoj kontroli.

Gospodo, taj problem odbrane naše narodne i privredne zajednice od tih opštih kapitalističkih težnjisa bezobzirnošću u bogaćenju i iskorišćavanju, taj krupni problem zahteva ljude neobične sposobnosti, dobro poznavanje stvari i veliku energiju.

Ja ću sada da kažem nešto što se možda mnogima od mojih prijatelja na levisi neće dopasti. Ja ću da kažem da je g. dr. Milan Stojadinović, nesumnjivo čovek tipa punokrvnog, modernog poslovnog čoveka, koji nesumnjivo da poznaje i razumeva poslovanje kapitalističke privrede do tančina. Ima energiju, ima ekspeditivnost, i to je jedno od svojstava modernih poslovnih ljudi. Kažete da ima i sreću. I po tome bi mogao da reši jedan neobično krupan zadatak, kojim bi mogao da zaduži ne samo ovu generaciju nego i buduće generacije naše zemlje, da se lati da revidira odnose između naše narodne privredne zajednice, koja je primitivna, siromašna, svakako ne kapitalistička, i između krupnog, eksploatorskog, kolonijalno eksploatorskog, kapitala. (Odobranje na levisi).

Tu reviziju izvršili su u drugim zemljama, primitivnijim zemljama, nego što smo mi, i prema moćnijim faktorima, nego koji su redovno kod nas u pitanju, izvršio je čak na primer i onaj Kan u Persiji, ili Iranu, kako se sad zove, kada je otkazao koncesiju Englezima za petrolej i uspeo je, posle pola godine, i ako su mu pretili i Ligon naroda, da dobije četvorostruko povoljnije uslove i da na najzdravije osnove postavi finansije svoje zemlje.

Može da se uspe. Nije potrebno da preduzeća koja imaju zarade 100% toliko uzimaju, to nije netačno to je činjenica koju čak ni oni ne mogu da sakriju, to je naprimer zarada u Trepči, da se revidiraju te povlastice, koje su donekle i mogle imati smisla kada se nije znalo kako će biti, ali danas, kada se vidi ogroman rentabilitet njihov, valjda je pravo da i ta preduzeća, koja imaju ogromne zarade pomognu zajednicu u kojoj ogromno zaraduju bar u javnim finansijama, i da se osim toga poprave do ljudskog dostojanstva uslovi rada naših građana u njihovim preduzećima.

Ja mislim, gospodo, da bi jedno takvo ispitivanje putem ankete trebalo da dođe kao korektiv, kao indirektna kontrola, a, s druge strane, da se već jednom načelno zaseče u to pitanje.

Krajnje je vreme da se zaseče u odnose naše narodne privrede prema krupnom kapitalu. Gospodo, nemojte biti naivni. Ako je danas jedan veliki deo omladine otišao tamo da misle „onako” kako reče g. Božić, — a ja mislim da treba otvoreno reći u marksističko-komunističku akciju, ako je otišao tamo, to nije pojava samo prelaznog mladićskog doba kao „moderni”, kao što je nekad bilo da je omladina bila republikanska ili socijalistička, a posle, kada je došla u državnu službu, postala je buržujska i ušla u „državotvorne” stranke. To danas nije više slučaj što je taj komunističko-marksistički program delimično danas stvarnost u mnogim državama sveta. Što danas omladina ide na tu stranu to je zato, jer ne vidi mogućnost kako će se moći doći do boljitka, a međutim svi vidimo šta se radi i koliko se zanemaruju interesi ovoga naroda, i interesi njegovog podmlatka, koliko se malo vodi računa za poboljšanje uslova njihovog života, koji su međutim ostavljeni na milost i nemilost tome stranom kapitalu, u kome gledaju oličenje svoje sudbine, ali i svog smrtnog neprijatelja. (Živo odobranje na levisi).

I baš zbog te opasnosti mi imamo puno razloga, a ako hoćete i zbog fiskalnog efekta i zbog osećanja pravičnosti naših širokih slojeva narodnih, imamo puno razloga da izvršimo reviziju ne samo slučaja „Krivaje” nego reviziju svih tih javnih kon-

cesija, bilo šumskih ili rudarskih, bilo industrijskih povlašćenja svugde; i da se zavede jedanput i u našoj zemlji kontrola rada, stvarna kontrola rada u interesu celine, a po gotovu da se isključi mogućnost, da oni koji treba da kontrolišu, da su ti pomagači pa čak i članovi tih preduzeća koja oni trebaju po službenoj dužnosti da kontrolišu. (Pljeskanje i odobranje na levisi).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo narodni poslanici, reč ima Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja g. Dragiša Cvetković. (Pljeskanje na desnici).

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja Dragiša Cvetković: Gospodo narodni poslanici, dozvolite mi prvo da kažem nekoliko reči po pitanju interpelacije o „Krivaji”. 1927 godine Narodna skupština na predlog i interpelaciju narodnog poslanika g. dr. Šuteja odredila je jednu anketu od predstavnika sviju klubova u tadašnjoj Narodnoj skupštini. Toj anketi, gospodo, imao sam čast da predsedavam i da nekoliko meseci na terenu u bosanskim šumama ispitamo sve dugoročne ugovore pa i pitanje „Krivaje”. Gospodo narodni poslanici, anketa je završila u potpunosti svoj rad do tančina i do detalja raspravila sva pitanja koja su se onda odnosila u interpelaciji. I ja mislim da ovi podaci, koje je naš poslanik drug g. Božić danas imao, to su podaci koji se nalaze u aktima o anketi. Pitanje Frica Regnštrajfa, pitanje poslovanja u „Krivaji”, pitanje prikrivanja poreze, pitanje raznih upravnih odbora i pitanje odgovornosti raznih Ministara šuma, koji se u „Krivaji” pominju, suviše malo, pogotovu i nikako ne tangiraju nas već predstavnike one druge strane. Po svim tim pitanjima i po odgovornostima tih resornih ministara, anketa je, gospodo narodni poslanici, jasno, odlučno i određeno kazala svoju reč. Međutim, što je bilo sa tim anketama. Dolazile su odgovorne vlade, dolazila je prvo vlada generala g. Petra Živkovića, zatim vlada pok. Marinkovića, pa je došla vlada g. dr. Milana Srškića i najzad vlada g. Nikole Uzunovića. Gospoda su bila u Parlamentu onda i u prijateljstvu sa nosiocima ondašnjih vlada i pitanje odgovornosti po anketi „Krivaje” nisu pokretali. I, gospodo narodni poslanici, onaj tromesečni rad anketnog odbora, one silne konstatacije i optužbe koje su dolazile do kriminala, ostale su nekažnjene. Po njima se onda rešavalo u Državnom savetu. Doneto je nekoliko blagih presuda, a tadašnje vlade ćutale su i smatrale da je time stvar likvidirana, i da je „Krivaja” završila svoju ulogu. (Pljeskanje na desnici). Ovo su sušte činjenice, ovo je, gospodo narodni poslanici, apsolutna istina; i ja mislim da danas tražiti od ove Kraljevske vlade, tražiti od resornog Ministra šuma da obavlja posle nekoliko godina kad su mnogi tragovi utrti, tražiti da obavlja jedan jalov i uzaludan posao (Pljeskanje na desnici), ja mislim, gospodo, to je traženje u ovim momentima u stvari dizanje prašine po celoj ovoj stvari, jer onda kad je trebalo da se radi i sudi, onda nadležne vlade nisu radile ništa. (Odobranje na desnici).

Gospodo narodni poslanici, postoji i danas ceo materijal. Iako mi danas treba da određujemo anketu, — to je stvar resornog ministra, ja u to neću da ulazim, — znači, da mi treba ponovo da obavljamo onaj isti posao, da gubimo isto vreme, a sve te ankete koštaju dosta skupo, i da pod mnogo težim uslovima ispitujemo danas one činjenice, koje su već ispitane,

i koje nadležne vlade nisu htele ili nisu smele da uzmu u rešenje. (Pljeskanje na desnici).

Gospodo, ne beži Kraljevska vlada od ankete; ne beži od davanja odgovornosti i po svima pitanjima. Mi smo u svako vreme gotovi da ovde, pred Narodnom skupštinom, damo svoju reč i svoj odgovor. (Jedan glas sa levice: I pred sudom!) i pred sudom! Ali, gospodo, svaku stvar treba postaviti na svoje mesto i treba je pretstaviti u onoj boji i svetlosti u kakvoj je ona. (Pljeskanje na desnici). Navodi g. Milana Božića narodnog poslanika, potpuno su tačni u pogledu poslovanja u „Krivaji”. Ja sam imao prilike da mesec dana sedim u „Krivaji”. Ja sam imao prilike da saslušavam Frica Regenštraifa i mi smo savesno izvršili svoju dužnost. Ali, gospodo, ako je bilo vlada, koje nisu savesno odgovorile svojoj dužnosti, onda ne može tu odgovornost nositi vlada g. dr. Milana Stojadinovića. (Pljeskanje na desnici).

Ovde se, gospodo, pokreće još jedno drugo pitanje, na koje hoću da vam precizno i jasno odgovorim.

G. poslanik Voja Lazić, pravi aluziju kao da je u našičkoj aferi — a onda sam ja lično bio zastupnik Ministra pravde. — da je u toj aferi — zapamtite gospodo dobro ovo — da je od strane nečije, a svakako po aluzijama se vidi od strane Ministarstva pravde, pripremljeno nekakvo sudijsko veće, da su smenjivane sudije i da su dovođene druge sudije, koje su trebale ovako i onako da presude ovu aferu.

Gospodo, ja ću vam kazati tačnu istinu i predlažem g. Voji Laziću, da sve ovo sam utvrdi, da stvar stoji u sledećem: Odeljenje kasacije u kojoj se je sudila našička ima mislim 21 sudiju. G. Lazić kaže da su smenjivane sudije. Ja vam, gospodo, pred Narodnom skupštinom ovde tvrdim, iako drukčije g. Lazić dokazuje, ja ću otići odavde, da je od 21 sudije svega penzionisan jedan sudija. (Burno pljeskanje na desnici). Od 21 sudije, gospodo narodni poslanici, penzionisan je svega jedan jedini, koji je imao preko 30 godina službe. (Pljeskanje na desnici). Ja vas pitam, gospodo, da li se sme sa ovoga mesta o jednom najvišem sudu u našoj zemlji, gde sede 20 još drugih sudija reći, da je presuda jednoga procesa zavisila od toga jednog jedinog sudije!? I da li se, gospodo narodni poslanici, može o jednom najvišem sudu u našoj zemlji putem anonimnih pamfleta i nepotpisanih letaka davati sud o njegovoj ispravnosti i radu?

Gospodo narodni poslanici, kaže se da su dovedene sudije, da su udešene za našički proces. Imenovana su trojica sudija od najispravnijih među sudijama u Zagrebu. I po čijem predlogu? Gospodo narodni poslanici, onda, kada Našička uopšte nije došla u Kasaciju, onda kada Ministar Cvetković nije bio ni Ministar, a kamo li Ministar pravde (Odobranje kod desnice).

Gospodo narodni poslanici, predlog za dovođenje sudija Žilića i drugih, učinjen je po izričitom zahtevu Kasacije, učinjen je po izričitom aktu potpisanom od predsednika Kasacije, g. Čimića, učinjen je 1935 godine. Gospodo narodni poslanici, taj je zahtev ponovno obnovljen ne jedanput, — akta o tome stoje i stavljam ih gospodinu Laziću na raspoloženje u svako vreme bez interpelacije, — taj je zahtev obnovljen u 1936 godini, ne jedanput ili dva puta, nego nekoliko puta, obnovljen je i traženo je kategorički da se ta tri sudiska mesta u Kasaciji popune, jer da se bez njih ne može da radi. I, gospodo narodni poslanici, Ministar pravde nije ništa drugo ni učinio, nego se je

odazvao zahtevu i postavio one koje je predsednik Kasacije g. Čimić sa Kasacijom tražio.

Ja vas, gospodo narodni poslanici, pitam da li može biti nekoga nameštanja i da li može Ministar pravde kao takav da ima ulogu i u sastavu veća i određivanju onih koji će da sude. Gospodo narodni poslanici, kao što vidite od 21 sudije svega je jedan penzionisan a od postavljenih oni koji su još u 1935 godini predloženi i na izričiti zahtev baš onih, koji su smatrali, da u toj presudi treba naročito da otvaraju oči i da naročito vode računa.

Ja vas pitam, gospodo, da li može na ubedenje savesnih sudija da se utiče. Neću da ulazim ni u ocenu presude prvoga suda, ni u ocenu presude drugoga suda. Sud je kazao svoje a mi, gospodo narodni poslanici, s ove strane odavde po tome pitanju imali smo svoje određeno gledište. Ni jedan s ovih naših klupa nije tangiran u ovome procesu, ni jedan, gospodo narodni poslanici, s ove strane nije branio niti se angažovao u našičkom procesu (Odobranje kod desnice).

Gospodo narodni poslanici, Klub Jugoslovenske radikalne zajednice po ovom pitanju imao je svoj odlučan i određen stav. Naš stav je bio: Ne mešati se dok sud ne kaže svoje. I mi smo, gospodo, doneli jasnu odluku koja je vama s levice dobro poznata. Mi smo odbili u svoje vreme vaš predlog da se unese u Poslovnik odredba, da narodni poslanici nisu državni činovnici. Onda, kad ste vi insistirali da se jednom takvom odlukom prejudicira presuda i da se samom tom odlukom da pravac presudi, onda je ovaj Klub i ova većina imala svoj odlučan stav i svoje gledište a to je gledište da sud kaže svoje. (Burno odobranje na desnici).

Gospodo, svaki politički čovek radi po svojoj savesti i po svome uverenju. I ja, gospodo, imam svoju savest i svoje uverenje i svoju ispravnost u radu. Na svaku tešku optužbu odgovoriću jasno i odlučno, ali molim da bude konkretna, da bude jasna i da za nju primi neko odgovornost! (Burno odobranje i pljeskanje na desnici).

Potpredsednik Franjo Markić: Ima reč narodni poslanik g. dr. Vojislav Došen.

Dr. Vojislav Došen: Gospodo narodni poslanici, imali smo prilike da čujemo kako interpelanta tako i resornog g. Ministra; čuli smo i druge govornike i došli smo do ovoga rezultata: da ima takvih koji brane „Krivaju” od odgovornosti, a ima i takvih koji traže da „Krivaja” odgovara (Protesti na desnici i uzvici: To nije istina!) Svi oni koji sprečavaju da se izašlje i izabere anketa, oni žele da „Krivaju” malo sačuvaju od uvida ove Narodne skupštine... (Glasovi sa desnice: To nije istina!)... Kada to ne bi bila istina onda bi se ta anketa i izaslala.

Nikakve pravne logike nema u tvrdnji g. Ministra šuma kad kaže: pošto je stvar pred sudom, to je onda anketa nepotrebna. Jer je sasvim drugi postupak koji vodi sud, a drugi je postupak koji vodi anketa.

Ovim, što je kazao g. Ministar Cvetković da je anketa bila i da je završila rad još 1927 odnosno 1928 godine, time još nije isključena potreba ankete da preispita rad i one prve ankete; jer ljudi su ispod kože krvavi, pa kada su jedni učinili nepravilnost, zašto onda ta anketa, ili članovi te ankete, ili njen predsednik da ne daju da se kontroliše njihov rad?

Kad g. Ministar Cvetković ovde tvrdi i kaže da su krive sve one vlade koje po ovoj stvari nisu do-

našale odluku, odnosno nisu kažnjavale ili interve- nisale da se ti krivci kazne, ja želim da podvučem, da i ja verujem da su te vlade krive, ali je kriva isto tako i ova vlada, koja neće da popravi grešku onih ranijih vlada. Ako su ranije vlade radile rdavo, i ako to utvrđuje ova današnja vlada, onda neka popravi tu grešku koju su počinile ranije vlade. (Odo- bravanje na levice).

Atmosfera u narodu, gospodo, vrlo je tmurna jer vidi da se ni jedna afera nije završila onim rezulta- tom, koji bi pravda i odmazda tražile. Mi vidimo i pod ovom vladom da se u našičkoj aferi i u našičkom pro- cesu preinačava jedna apsolutno pravedna presuda, koja je donesena od Okružnog suda u Oseku, i da se mesto nje, donosi jedna presuda, koja pretstavlja igračku prema onoj prvoj presudi i onim delima koja su u presudi prvoga suda ustanovljene. Ja želim, gos- podo, da vam kažem, pošto sam po zanimanju ad- vokat, da na osnovu kasacionog generalnog tuma- čenja ne može da preispituje Kasacioni sud više kri- vicu na osnovu revizije, nego ima da prihvati onu krivicu, koja je utvrđena po Prvostepenom sudu. Jedino ima na osnovu § 336 Kr. p. formalne uslove za ništenje presude ili na osnovu § 377 materijalne razloge za ništenje i kad Kasacija nije na osnovu nijedne te tačke tu presudu preinačila, onda se Ka- sacija upustila u ocenjivanje krivice u koju se nije smela da upusti na osnovu svoga tumačenja i na osnovu krivičnog postupka. (Žagor).

Gospodo, istina je što je kazao g. Ministar Cvet- ković da se sa nepotpisanim letcima i raznim pam- fletima neodgovorno optužuje Vlada. Ja slučajno imam u ruci taj letak „Vlada i našička afera“. I sad vidite, gospodo narodni poslanici, zbilja je letak nepotpisan i ova se Vlada optužuje i, sad, šta bi bilo prirodno, kad se zbog ove stroge cenzure, ne može ništa pisati po novinama, i, kad se ovakvi letci pro- turaju? Bilo bi sasvim prirodno da Vlada dâ moguć- nosti narodu da kontroliše rad te Vlade, i da Vlada sebe od tih optužbi pred narodom odbrani. (Žagor i dobacivanje). Kad je g. Ministar Cvetković o tome govorio imam i ja govoriti, jer što važi za g. Mini- stra po analogiji „consilio a maiori ad minus“, važi i za mene. I sada, narodni predstavnik, koji ima za dužnost da pretstavlja i zastupa narodne interese, mora imati i mogućnosti da položi račun tome na- rodu, da taj narod vidi, šta je taj predstavnik i kako ga je on zastupao, i kad narodni predstavnik govori u Narodnoj skupštini o potrebi narodnoj, onda do- lazi cenzura Kraljevske vlade koja sprečava da sve to izide u novinama zato, što Vlada nije kriva ništa, ali ipak Vlada ne da narodu da čita šta se u ovoj Skup- štini govori. Kad je gospodin Ministar Cvetković ka- zao da je on kao vršilac dužnosti Ministra pravde pored 21 kasacionog sudije u Zagrebu postavio još 3 sudije koji su bili predloženi još 1935 god., zašto onda g. Ministar Cvetković nije kazao i ovo: Kasaciono odeljenje u Novom Sadu traži već 10 godina postavljenje kasacionih sudija, ali se te sudije ne po- stavljaaju valjda za to da se može privredni život u Vojvodini ukočiti, dok se na drugoj strani u Zagre- bu, gde imamo 4 veća, postavljaju 3 sudije nepo- sredo pred rešavanje našičke afere. Da je g. Mini- star Cvetković u isto vreme postavio i na vojvo- danskom Kasacionom sudu sudije, onda bi se moglo reći da je ispunio zahteve kasacionih odeljenja, ali kad je to učinio samo u Zagrebu, onda ću vam reći da sumnjam u ispravnost takvog rada.

Jer, na strani 52 optužnice u našičkoj aferi piše u šestoj fascikli na str. 18 ovako: „Okrivljeni Šlezinger Adolf, dne 21-VIII-1931 god. upravlja pismo na dr. Milana Stojadinovića, u kome mu šalje rekapi- tularciju procene šuma, i moli ga da pokuša nabaviti kapital da se prilikom prodaje intabulira amortiza- cioni zajam koji će imovna opština i isplatiti.

Dalje, ima tu i pismo od 27 aprila 1931 god. koje je upravljeno na optuženog Sora. To je opet u fasci- kli VI str. 9, u kome optuženi Šlezinger obaveštava o tome pismu napisanom Stojadinoviću, gde se traži onaj kapital. Osim toga, kod g. Stojadinovića dola- zili su Šlezingeri u posetu, a i on je išao kod njih u posefu. To je utvrđeno u ovom našičkom procesu, i to je sve bilo u optužnici, ali, gospodo, kada je ta op- tužnica napisana, onda g. Stojadinović još nije bio Pretsednik vlade. Pored g. Stojadinovića, u optužnici se spominje i ime Đure Jankovića, Ministra šuma i rudnika. (Milan Lazarević: A kada je to bilo?) Pa ot- kada se rodio g. Janković pa do danas, još u tome vremenu! — (Milan Lazarević: Nemate pravo da na- padate; tu se praviš svetac!) Tvoga sam sina branio za proneveru kada je proneverio pare u Vojvodini. Branim ja i lopove i poštene, ko mi dode pod ruku.

I sada kada je podignuta ta optužnica i kada je stajao Okružni sud pred rešavanjem toga predmeta, u to vreme dolazi već i ova vlada g. Milana Stojadi- novića. Prikupljen je težak materijal. Javnost je bila uzviltana, a znamo i po čijem je zahtevu našička par- nica bila pokrenuta, kada se mnogo od suda očekiva- lo, sud je bio kuražan, nije se bojao da će neko biti otpušten ili premešten, pa je doneo onakvu presudu, kakva se po zakonu i imala doneti. Ali, sada, kada je došla revizija, kada je postupak otišao na Kasaciju, zaista g. Cvetković, možda je on to nesvesno radio kao zamenik Ministra pravde, ali je ipak uradio ovo: dolazi pomeranje sudija, dolazi pomeranje članova Senata. Mi vrlo dobro znamo koji smo pravnici, a to zna i moj prijatelj „Devetka“, koji se razume u pravu, da je vrlo nezgodno ako se jedan Senat koji je upo- znat sa stvari, ako se taj Senat menja, a da je našička afera velika stvar, to je jasno, i prema tome bila je velika greška da se menja onaj Senat koji je upoznat sa predmetom.

G. Dragiša Cvetković je zaboravio da kaže da je za Potpretsednika Kasacionog suda postavljen g. Bačac, a inače se zna da tako mesto po našem Za- konu o sudijama nije ni predviđeno. I šta se sad dogada? Dogada se to, da se traži od strane same odbrane optuženih po našičkoj aferi izužeće pret- sednika Kasacionog suda g. Čimića. G. Bačac, koji je u tome času potpretsednik, sastavlja Senat i tom prilikom izbacuje g. Čimića iz Senata kako on ne bi mogao da sudi u našičkoj aferi. Ako je to po- štenje, o kome govori g. Cvetković sa ove strane, na čast vam, neka vam to poštenje služi za vašu odbranu.

Referent u toj stvari bio je g. dr. Rogulja. To je jedan vrlo ispravan gospodin i vrlo dobar sudija. Ja ga lično poznajem jer sam bio zamenik državnog tu- žioca u Zagrebu. To je odličan čovek i spreman i zato je kao mladi čovek i napravio dobru karijeru. Ali bio je i pravičan. On ni kao državni tužilac nije slušao naredenja Ministra pravde da obustavi postu- pak, kao što se danas sprečava gonjenje lopova koji su u vezi sa Jerezom. Taj Rogulja, koji je bio refe- rent u ovoj našičkoj aferi, on se smenjuje i na nje- govo mesto dolazi g. Žilić za referenta, onaj koji je baš postao kasacioni sudija. Znači, pošto si postao

kasacioni sudija, postao si referent, a sada izvoli odužiti se za svoje naimenovanje time, što češ referisati tako da presuda Prvostepenog suda bude izmenjena.

Pošto neću da govorim o ovoj stvari mnogo, ja mislim da bi i g. dr. Miškulin, kao bivši Ministar pravde, koji je došao posle g. Dragiša, mogao da nam malo kaže, da li je bilo ovo pomeranje ili nije, ako mu partijska disciplina J.R.Z. to dozvoljava. Inače taj letak, na koji je možda aludirao g. Cvetković, završava ovako: „Jadna Jugoslavijo!” (Burno odobravanje na levici).

Potpretsednik Franjo Markić: Ima reč narodni poslanik g. Vojislav Lazić, radi ličnog objašnjenja.

Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, ja sam tražio reč radi ličnog objašnjenja povodom govora g. Ministra Cvetkovića, koji je odgovorio meni, ali pošto g. Ministar Cvetković nije ovde a on je trebao biti ovde da čuje reči našeg poslaničkog druga g. Došena i da vidi koliko je on pogrešno govorio, koliko on nije mogao da pobije ono što sam ja ovde izneo, i prema tome, kada on nije ovde a pošto je g. Došen njemu odgovorio i pobio njegovu tezu i dokazao da je istina ono što sam ja izneo, da je Vlada promenila Kasacioni sud da donese presudu po našičkoj aferi onako kako je Vlada želela, ja nemam potrebe da o tome više govorim.

G. Cvetković je od mene tražio dokaza za to ali nije sedeo ovde da čuje dokaze koje mu je pružio g. Došen. Ja samo mogu g. Cvetkoviću da odgovorim sa nekoliko reči o onome što mu g. Došen nije rekao. Što se tiče ankete iz 1927 godine, u kojoj je anketi učestvovao i g. Cvetković, svakako da on to nije zaboravio da sam ja tada bio narodni poslanik, i da sam ja bio jedan od potpisnika te interpelacije, da sam ja bio na istoj strani t.j. i onda u opoziciju i zahtevao anketu a g. Cvetković je onda ušao u anketu kao vladin pristalica, naravno ne kao opozicionar. Ali je isto tako u toj anketi bilo i mnogih drugih koji su onda bili u opoziciji i koji su svakako radili u toj anketi može biti mnogo više nego g. Cvetković. E sad g. Cvetković kaže: o toj anketi bilo je dosta što šta izneseno ali vlade Petra Živkovića, Milana Srškića i Nikole Uzunovića zataškale su to, nisu one dozvolile da se izvidi, da se krivci kazne.

Potpretsednik Franjo Markić: G. poslaniče, dobili ste samo reč na ličnu primedbu.

Vojislav Lazić (nastavlja): I onda, g. Cvetković ukazuje na današnju opoziciju i aludira tobož da je današnja opozicija bila podržavalac ovih vlada i da današnja opozicija nosi odgovornost za rad onih vlada, a g. Cvetković kad bi malo bolje promislilo, naročito kad je meni odgovarao, on bi trebalo da zna da sam se ja u opoziciji borio protiv svih tih vlada, kako protiv vlade g. Petra Živkovića, tako i protiv vlada g. Milana Srškića, Vojislava Marinkovića i g. Nikole Uzunovića, i da sam i ja jedan od onih koji sam doprineo da padne vlada g. Nikole Uzunovića.

Gospodo, hteo bi g. Cvetković da pokaže kako ova današnja desnica nema nikakvih veza sa tim vladama, a levica da je imala. Ako bismo mi sad uzeli da podemo od jednog do drugog poslanika na desnici, mi bismo videli da su svi bili ili banski većnici, ili poslanici ili činovnici ili da su ma na koji način pomagali tim režimima. (Odobrovanje na levici).

Potpretsednik Franjo Markić: G. poslaniče, Vi ste uzeli reč na ličnu primedbu i znate da imate po Poslovniku pravo na svega pet minuta.

Vojislav Lazić (nastavlja) Još nije isteklo pet minuta. — Najzad, gospodo, g. Dragiša Cvetković kaže kako se sa levice insistiralo da se u Poslovnik uvede jedna odredba, po kojoj će se narodni poslanik smatrati kao činovnik, dok međutim, to ne stoji. Ako je taj predlog učinio jedan čovek, ili dvojica ili njih nekoliko, takav predlog ne vezuje celu opoziciju, ne vezuje sve nas i g. Cvetković misleći da time skida odgovornost sa ove vlade za ono što je ovde g. Došen dobro potvrdio, misleći da time skida odgovornost sa Vlade, koja beži od ankete, g. Cvetković je u stvari malu uslugu Vladi učinio.

Potpretsednik Franjo Markić: Reč ima narodni poslanik g. Pavao Matica.

Pavao Matica: Gospodo narodni poslanici, smatram da mi je dužnost da ispravim neke navode g. Ministra socijalne politike Dragiša Cvetkovića, koji nisu tačni, a i koji nisu tačno ovde izneseni. G. Dragiša Cvetković govorio je (Čuje se: Nije pomenulo Vaše ime, i onda ne možete da govorite po Poslovniku). Ja ne govorim radi ličnog objašnjenja nego da ispravim navode koji nisu tačni. Gospodin Ministar Dragiša Cvetković, držao je čitav politički govor i govorio je tako, kao da je ceo postupak protiv „Krivaje” povernen samo za vreme Vlade g. Milana Stojadinovića ma da je postupak protiv „Krivaje” otpočet 1932 godine, meseca decembra. U mesecu januaru 1933 godine, osnovan je i utvrđen likvidacioni odbor koji je imao pripremiti i svršiti sve poslove za likvidaciju društva „Krivaje”. Koji su to razlozi bili? Ti su razlozi bili da ta anketna komisija, koja je bila u 1928 godini radila, da ispita poslovanje društva „Krivaje”. Gospodo, kao Pretsednik toga odbora bio je naimenovan g. dr. Ulmanski, koji je posle toga postao Ministar. Taj likvidacioni odbor učinio je to, da je to društvo došlo pod državnu vlast radi dugovanja koje je to društvo „Krivaja” imalo državi. To je društvo htelo da podigne parnicu protiv države u kojoj je dokazivalo, da je država njemu dužna nekih 40 miliona dinara za željeznicu Zavidović—Han-Pijesak. Na temelju čega je baziralo to potraživanje od države? Ono je baziralo to potraživanje od države na osnovu ugovora koji je bio sklopljen 1925 godine, jer je u tome ugovoru bilo navedeno, da što god na toj željezničkoj pruzi bude gubitaka, da te gubitke ima da nadoknadi država. Međutim, kad je železnica prešla pod upravu Ministarstva šuma i rudnika, znamo da ta željeznica nije bila pasivna nego aktivna, i da je za godinu dana imala milion i po dinara. Gospodo, naravna stvar, kad je taj likvidacioni odbor postavljen, kad je ta stvar bila pred sudom, i kad se govorilo o stečaju društva, onda se naravno imalo čekati na sudsku odluku, i ta sudska odluka, naravna stvar, nije bila donesena ranije, nego se ta sudska odluka donosi danas, i zato je potpuno krivo ono što je g. Dragiša Cvetković kazao, da predašnje Vlade, a specijalno Vlada Milana Srškića nije vodila brigu o tome u kojoj sam bio i ja. Međutim, ona je povelala taj postupak pravim putem i ona je dala povoda da je došlo do povoljnog rezultata. Drugi navodi nisu tačni i ja ih odbijam. (Odobrovanje na levici).

Potpretsednik Franjo Markić: Ima reč narodni poslanik g. Miljkan Arežina.

Miljkan Arežina: Gospodo, ne mogu ni ja ostati potpuno miran u pogledu ove interpelacije koju

je podneo naš drug Milan Božić. Ja sam iz onoga sreza u čijem je centru Šipad. Istina, prvi put je da sam došao u parlamenat, ali sam uvek pratio rad svih vlada pa znam da nijedna vlada nije posvetila toliko pažnje onim krajevima niti vodila računa u našim šumama koliko to radi ova Vlada (Pljeskanje). A da je to tako, molim vas, dokaz je da iz Bosanske Krajine petoro ljudi sede u Upravnome odboru Šipada, dok ni jedna ranija vlada nije iz našeg kraja postavila nikoga osim jednog advokata iz Bos. Krupe. Vi, gospodo, niste upoznati sa tim prilikama, to mi najbolje poznajemo. Naročito moram podvući da je sugestija nas poslanika iz onih krajeva najviše primao i izlazio nam u susret Ministar g. Đura Janković. Ja sam se po mnogim stvarima koje se tiču naših šuma obraćao bivšim Ministrima g. Sveti Popoviću, koji je to primio, te stvari, ali nije možda imao vremena da te stvari sprovede, a isto tako sam se obraćao i Ministru g. Ignjatu Stefanoviću koji ih također nije mogao sprovesti. Osećam se dužnim da se sa ovoga mesta naročito zahvalim našem Ministru šuma i ruda g. Đuri Jankoviću koji je učinio dosta i ispravio mnoge nepravlnosti koje su učinjene u Šipadu. Ja sam uveren da gospoda poslanici iz ranijih parlamenata hoće da demagogišu i da sebi pripišu u zaslugu što je vlada otvorila stečaj Krivaje, te da time dobiju neki prestiž u narodu. Ja mislim da nema potrebe da se vrši anketa dok Vlada ne svrši svoje poslove, a onda će tražiti puta i načina da se i ova stvar reši. Sarajevska politika upropastila je Bosanske šume, a naročito šume iz Bosanske Krajine (Odobranje kod većine).

Potpredsednik Franjo Markić: Ima reč Ministar šuma i rudnika g. Đura Janković.

Ministar šuma i rudnika Đura Janković: Gospodo poslanici, ja bih hteo odmah u početku da ukažem na jedan navod koji postoji u interpelaciji i o kome je i docnije govoreno; na ime da su državne vlasti dozvolile da g. Franc Fric Regenštraf pobegne u Austriju iz Jugoslavije, da ne bi bio kažnjen. Da se ne bi mislilo da se to dogodilo pod Vladom g. dr. Milana Stojadinovića, ja izjavljujem, da je Regenštraf pobegao mnogo ranije, pre nego što je došla na upravu vlada g. dr. Milana Stojadinovića (Pljeskanje). Drugo, što se tiče neplaćene poreze o kojoj sam govorio, ja govorim istinu. Jeste, Fric Regenštraf odnosno „Krivaja“ nije platila porezu na vreme, ali to se nije dogodilo pod Vladom g. dr. Milana Stojadinovića.

Ja sam, gospodo, hteo da mojim početnim govorom dadem ovoj diskusiji jedan drugi i mirniji ton; ali kad gospoda hoće da idu i na drugi teren, onda vam ja izjavljujem da primam diskusiju i na tom terenu (Pljeskanje). Odgovoriću poslaniku g. dr. Došenu, koji meša g. g. dr. Stojadinovića, Cvetkovića, Kožula i D. Jankovića sa Našičkom aferom, da mi nismo u toj aferi umešani. Vi, g. dr. Došenu, hoćete čitanjem jednog anonimnog letka mistificirati Narodnu skupštinu i javnost, a to nije dostojno jednog narodnog poslanika da se u političkoj borbi služi takvim sretstvima. Kažete, da postoji nekoliko pisama nekog Šlezingera u kome on izveštava nekog svog poslovnog prijatelja, da se je obratio g. dr. Stojadinoviću za savet, gde bi mogao u inostranstvu naći zajam. Pa gospodo, g. dr. Stojadinović je bio tada kao i sada samo naš najveći finansijski stručnjak Jugoslavije a nije bio ni Ministar ni član tada svemoćne jugoslovenske nacionalne stranke, nego samo običan progonjeni građanin jer je bio u opoziciji, pa zar ga i za savet finansijski, po vašem shvatanju, nije smeo niko pitati? Vi ga na osnovu takvih argumenata ho-

ćete da dovedete u vezu sa aferom. To je, gospodo, sramota, i to se u poštenoj političkoj borbi ne čini.

Ako postoji tako pismo, onda Vi nemate prava da se na njega pozivate danas; jer g. dr. Stojadinović niti je našao zajam g. Šlezingeru — i ne znam kako se svi ti naši čini zovu — niti je imao ma kakve veze u Našičkoj aferi ni u ma kakvoj drugoj aferi. Isto tako, i ime Đure Jankovića, kao i imena hiljade drugih građana, u koliko je spomenuto, nije spomenuto kao ime korupcionaša nego samo kao dokazni materijal u optužnici. Đura Janković je bio činovnik Agrarne reforme a bio je i narodni poslanik toga kraja, pa je svakako bilo vrlo čudnovato za vas koji ste navikli da dirate u našu čast, da se njegovo ime nije našlo na spisku onih mnogobrojnih lica, koja su primala novac od toga preduzeća. (Burno pljeskanje). Ja, gospodo, neću o tome da govorim dalje, smatrajući da je sramota napadati na čast ljudi koji sa prijavim poslovima nemaju nikakve veze. Ali baš zato što je g. dr. Došen kazao da govori radi javnosti evo i ja hoću baš radi javnosti da kažem ovo: da smo g. dr. Milan Stojadinović i ja ma u koliko bili umešani u ovu aferu, mi bi prvi bili optuženi, jer smo bili progonjeni kao članovi opozicije. (Burno pljeskanje i odobranje na desnici). Što se tiče toga da je potrebno odrediti anketu po radu »Krivaje« radi gonjenja korupcije, — ja vam mogu izjaviti da ćemo mi korupciju goniti svim sretstvima koja nam stoje na raspoloženju a da za to nije potrebna parlamentarna anketa. Parlamentarna anketa, gospodo, bi značila to, da se oteža likvidacija jednoga spora pred sudovima; a ja, gospodo, kao odgovoran Ministar, želim da olakšam likvidaciju toga spora, i da onome radnom i siromašnom narodu omogućim da što pre dode do kore hleba. Anketiranje je u toj stvari bilo dosta, materijal je prikupljen i mi sada ima da nastavimo rad. Kad bih ja, gospodo, sada pristao na anketu, to bi značilo da ja hoću da skinem odgovornost sa sebe za ono što treba da radim pa da prebacim na Narodnu skupštinu. Ne, gospodo, ja to neću da radim, ja primam punu odgovornost za svoj rad; ja ću sve poslove koji se odnose na ovu stvar vršiti onako kako mi to diktuju interesi moje Otadžbine i moga naroda. Ja neću nikad u svome radu kao odgovorni Ministar da tražim podelu rada. Za sve odgovaram ja, i za tu stvar, kad bude svršena, ja ću poneti punu odgovornost i pred Parlamentom i pred narodom. (Burno odobranje i pljeskanje i povici: Tako je!).

Gospodo, što se tiče gonjenja korupcije, zar nije Vlada g. dr. Milana Stojadinovića učinila dosta u tome pogledu? Vi koji ste članovi Finansijskog odbora imali ste prilike videti u Odboru pre nekoliko dana da je korupcija gonjena i tamo gde se vi, koji ste pripadali raznim režimima pre nas, niste smeli usuditi i da zavirite. Mi smo stali na stanovište da se korupcija ima goniti na svima poljima. (Pljeskanje i odobranje). Mi tim putem idemo, a vaši letci neće nas sprečiti da i dalje idemo tim putem koji je danas jedino zdrav, i koji je jedini u stanju da izleči bolesne duše mnogih u našoj zemlji. Anketu ne mogu primiti. (Burno pljeskanje i odobranje kod većine).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo narodni poslanici, lista govornika je iscrpna. Pošto nije stavljen nikakav predlog za prelaz na dnevni red, to po § 75 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini zaključujem debatu o ovoj interpelaciji.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres interpelacije g. Milana Božića i drugova, narod-

nih poslanika, na Ministra šuma i rudnika, o povredi stečenih prava naroda opštine belobrdске na šumu Dumnicu. (Prigovori i protesti na levici).

Gospodo narodni poslanici, pošto vidim da neka gospoda sa te strane čine prigovor mome postupku, smatram za potrebno da napomenem, da po parlamentarnom uzusu ne samo kod nas nego i na strani, a i po Poslovnom redu u našoj Narodnoj skupštini, prelaz običan ili motivisan na dnevni red, znači političko nepoverenje vladi. Međutim, nikad se u tom predlogu za prelaz na dnevni red ne govori i ne radi jedino i isključivo o specijalnoj materiji, koja je na dnevnom redu povodom interpelacije. A osim toga meni nije niko podneo ni motivisan ni prost prelaz na dnevni red.

Prema tome prelazimo na drugu tačku dnevnog reda.

Reč ima g. Milan Božić, da obrazloži svoju interpelaciju.

Milan Božić: Gospodo narodni poslanici, posle one prve moje interpelacije o „Krivaji” prihvaćena je i druga interpelacija u pitanju šume Dumnice, koja se nalazi u Srezu višegradskom, jedina i poslednja šuma u istočnoj Bosni. I tu poslednju šumu istočne Bosne treba da unište teški gateri ovih stranih kapitala, identični kao što su ovi kapitali, o kojima sam sad govorio o pitanju „Krivaje”.

Mene bi daleko odvelo kada bi govorio o detaljima ove poznate, zloglasne firme „Varda”, odnosno „Ofa” i ne želeći da vas previše zamaram dovoljno je da vam mogu reći da su radi nje prokukali ne samo oni bedni radnici, nego i svi oni koji su dolazili sa ovom firmom u kontakt.

Sva njena izrada usled nestašice kapitala čim izađe iz strugare biva zaplenjena. Pošto je izgubila kredit na svima stranama, ova firma često puta mora radnike da plaća sapunom i pokvarenim kukuruzom.

Pre nego što sam podneo ovu intrpelaciju g. Ministru šuma i rudnika ja sam ga umolio da se na jedan dostojan način reši ovo vitalno pitanje tamošnjih težaka.

Pored toga, gospodo, u dva maha su dolazile i deputacije iz Sreza višegradskog, sa kojima sam bio takode oba puta kod g. Ministra. Moram, istina, priznati da je g. Ministar Đura Janković dao izvesno obećanje obema deputacijama, pa je čak odaslat i jedan viši činovnik-taksator da na licu mesta izvidi čitavu ovu stvar. Sve se to, gospodo, svršilo pod povoljnim auspicijama i bilo je utvrđeno čak da su svi moji navodi bili tačni i opravdani i da je izaslanik g. Ministra tačno utvrdio da servitutno pravo tamošnjih seljaka nije pokriveno, jer tamošnji narod nema gde na drugom mestu da seče drva za svoje potrebe. Nakon svih ovih izvida dat je uput šumskoj direkciji u Sarajevu, ali je u međuvremenu izvesna mafija uspeła da je firma počela neovlašćeno da seče i to forsirano do seče baš one delove šume Dumnice na kojoj su tamošnji seljani uživali servitutno pravo još od otomanskog zakona 11 ševala 1286 god., po kome su tamošnji težaci imali pravo servituta a koje je pravo bilo kodificirano u svim našim pozitivnim zakonima. Pa kad je već govorio ministar g. Đura Janković maločas sa ovoga mesta da se svačije pravo treba respektovati, onda je sigurno, da na prvom mestu morao bi Ministar šuma i rudnika da vodi računa o tome da se ne gaze stečena prava onih težaka Belobrdске opštine. Ja priznajem, gospodo, da se ugovorne obaveze moraju poštovati, ali u svima ugovorima postoje klau-

zule koje obavezuju i jednu i drugu stranku na potpuno i tačno ispunjenje. Međutim to se nije desilo od strane firme „Ofa”, a da je ovo tačno najbolji je dokaz da je šumska direkcija u Sarajevu još od 10-IX-1935 god. stavila predlog da Ministarstvo šuma i ruda sa firmom „Ofom” prekine ugovor. Posle svih obećanja, posle onih izvida, posle ovih predloga, ipak je nastupila seča od strane firme „Ofa”. U tom se pravcu kreće ta čitava moja interpelacija i molim Gospodina Ministra šuma i rudnika da ovo pitanje konačno privede kraju. (Odobranje na levici).

Pretsednik Stevan Ćirić: Reč ima Ministar šuma i rudnika g. Đura Janković.

Ministar šuma i rudnika Đura Janković: Gospodo narodni poslanici, na interpelaciju g. narodnog poslanika Božića u pitanju šume Dumnice, koja je sastavni deo ugovora firme „Varda”, ja ću kao i malo pre izneti u kratkim potezima faktično stanje, jer gospodin interpelant i gospoda narodni poslanici treba sa tim pitanjem, onakvim kakvo je, da budu upoznati. Gospodo, i »Varda« spada u red velikih šumskih preduzeća sa dugoročnim eksploatacionim ugovorima, i ja bih se složio sa g. poslanikom Božićem da u mnogim slučajevima te firme vrše eksploataciju šteteći stečena servitutna prava pojedinih sela.

Samo, gospodo poslanici, ja u mome poslovanju moram da se rukovodim postojećim ugovorom, jer, inače, nepoštovanje ugovornih obaveza, izaziva sudski spor i plaćanje naknade štete od strane države. Ja lojalno priznajem, kad bih danas sastavljao ugovor sa ovakvim jednim preduzećem, ja ga doduše iz principa ne bi nikad sastavio, ali kad bih ga, sa obzirom na ma kakve okolnosti morao sastavljati, ja bih iz toga ugovornog područja izlučio šumu Dumnicu i ostavio je kao rezervoar za podmirenje servitutnih potreba onoga naroda.

Ja sam jednom prilikom primio gospodina poslanika Božića sa jednom deputacijom seljaka iz tih krajeva, i kad sam od njih saznao kakvo je stanje, ja sam lično odredio jednu komisiju sa nalogom, da mi stvar ispita do tančina, i da mi stavi predlog: kako i na koji način može to pitanje, s obzirom na postojeći ugovor, da se reši. Komisija je meni podnela izveštaj da servitutni ovlašćenici nisu u mogućnosti da podmire svoje potrebe od ostataka one šume, koja je bila u ugovornom području, jer šuma Dumnica iznosi 1.741 hektar površine, a od toga je „Vardi” — šumskom preduzeću dato ugovorno područje 831 hektar, a selima za podmirenje potreba ostavljeno 910 hektara. Ta površina, gospodo, od 910 hektara možda bi bila dovoljna za podmirenje potreba, da je šuma na toj površini u dobrom stanju. Ali šuma, koja je kroz decenije uništavana i premadanašnjem stanju, nije u mogućnosti da podmiri sve potrebe ovlašćeničke. Postavlja se, gospodo, pitanje: kako i na koji način da idramo u ugovor? Ja sam rekao da nemam prava, jer ću inače navesti državu da plaća oštetu. Onda sam, gospodo, s obzirom na to, da je firma „Varda” ostala dužna državi 5,117.424 dinara, pristao, da firmi dam olakšicu u pogledu plaćanja na osnovu uredbe o regulisanju šumske produkcije i merama sanacije drvne privrede pod uslovom da ona odstupa tri šumska odjela kao najpotrebnija za podmirenje servitutnih potreba. I kroz duge pregovore firma je na to pristala. I pored toga što sam uspeo da te odele izvučem iz ugovornog područja, ja sam uspeo još i to, dajući olakšice za plaćanje ove velike šume od 5 i nešto više miliona dinara, da se ta

potraživanja za državu obezbede, da se stavi intabulacija na firmine nepokretnosti i da se dobije garantno pismo od jedne banke tako, da danas u određenim rokovima firma odgovara državnim obvezama.

Ta tri odjela 53, 60 i 61 u šumi Dumnici, danas su izlučena iz područja Varde i njome će se podmiriti potrebe ovlaštenika.

Ja sam, gospodo rekao, da bi moja želja bila, da imam još veći broj udela, da se upotrebi za podmirenje narodne potrebe, jer ja stojim na stanovištu da je šuma narodno blago, i od nje u prvom redu treba da ima koristi narod, da podmiri svoje osnovne seoske potrebe, pa tek onda da se onaj ostatak daje drvnjoj trgovini i industriji na daljne iskorišćavanje.

U mome radu ja ću se, gospodo narodni poslanici, rukovoditi, da ovaj princip dođe uvek do izražaja, a tamo, gospodo, gde meni nasledeni izvesni ugovori ne dopuštaju da razvijem moju politiku ovako izraženu, ni u koliko nije moja krivica, i molim gospodina interpelanta, da se s mojim odgovorom zadovolji i veruje, da sam uvek spreman da izadem zahtevima naroda u susret, jer njemu treba svi da služimo. (Odobranje i pljeskanje kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč narodni poslanik g. Milan Božić.

Milan Božić: Gospodo narodni poslanici, pored svega toga što se nalazim na levlci, ja po svojoj objektivnosti moram da zahvalim Gospodinu Ministru i na onim dobronamernostima i na onome što je obećao u stvari izlučivanja servitutnog prava u dotičnoj šumi Dumnici. Ali, gospodo, treba imati jedan momenat u vidu. A moram to sa ovoga mesta da vam kažem. Belobrdska opština bila je čuvar čitave vekove najviših narodnih svetinja, i čuvar vekovima naših dičnih planina. To je još jedina šuma koja je ostala u istočnoj Bosni, koja bi trebala da priča svima našim budućim pokolenjima o devastaciji i upropašćivanju naših šuma, koje je činio ne samo nevaljali strani kapital, nego, gospodo, i mnogi naši domaći ljudi.

Prema tome, gospodo, ni ova interpelacija kao ni ona prva o kojoj je govorio moj drug g. Arežina, da se služim izvesnom demagogijom, nije tačno i nije nimalo lepo od moga druga, kojega sam uvek cenio i poštovao, jer, gospodo, to što sam ja ovaj put učinio nije bila demagogija, nego sam još od 1932 godine pa nadalje od svih vlada tražio rešenje ovog bolnog pitanja. Neka g. Arežina izvoli potražiti u stenografskim beleškama i videti da sam ja jače grmeo za vreme svih onih vlada koje su maločas spomenute. Bez ikakve demagogije, ja sam se uvek rukovodio objektivnošću, imajući u vidu bedni siromašni svet i to me je jedino rukovodilo, da podnesem tu interpelaciju.

Drugo, gospodo, šta ima da se bojimo? Kraljevska vlada trebalo bi da dopusti da se ne samo u pitanju „Krivaje” obrazuje anketa, nego, gospodo, i u pitanjima svih tih naših preduzeća koja su naopako radila.

Pa kada je već Ministar socijalne politike g. Cvetković bio u tome preduzeću i u toj anketi, zašto nije silom zakona kao ministar Kraljevske vlade primenio sankcije prema onim nevaljalcima za koje je utvrđeno da su ukrali teške milione? Ja mogu kazati da je jedan advokat koji se spominje u ovim aktima naplatio od Upravnog odbora „Krivaje” kao nagradu za dve godine rada 5,514.000. dinara. (Glasovi sa desnice: Koji je taj advokat?) Taj se

advokat nalazi danas u Beogradu. Pored mnogih ne treba sada ni njega da spominjem, nego dozvolite anketu po svima tim pitanjima pa će se sve utvrditi. Pa šta je učinio g. Ministar Cvetković za sve ovo što sam ja spomenuo i ako je kazao da su tačni moji navodi? Sigurno je, da su moji navodi tačni i u prvoj interpelaciji kao što su tačni i u ovoj drugoj.

Pa kad g. Ministar šuma Đura Janković priznaje da treba svačija prava poštovati, onda je trebalo poštovati i ona prava koja je još otomanska carevina dala narodu u istočnoj Bosni. Znajte, gospodo, da je u početku rata bilo iz te opštine 840 dobrovoljaca i da i danas ima tamo 346 bednih invalida bez očiju i nogu, koji crkavaju po drumovima svoje zemlje, a sada treba gateri Varde da pregaze i ona poslednja njihova stečena prava koja je turska carevina dala tome narodu!

Pa kada sam ja predložio tu anketu zašto treba begati sa toga terena.

Zašto da gospoda ministri begaju od toga kada ja kao interpelant od toga ne bežim? Jedanput ovo pitanje treba izvesti na čistinu, ne radi nas, nego baš radi onih šaptanja koja se prepričavaju po čitavoj našoj zemlji. Ja zato molim g. Ministra šuma, koji je naglasio da nosi punu odgovornost, zašto da on bude protiv anketi, jer to nije nikakvo nepoverenje prema današnjoj Kraljevskoj vladi ni prema drugim vladama koje su tada bile na upravi zemlje. Ovde je u pitanju naš nacionalni moral, i naše narodno dostojanstvo; pa baš radi toga ne smijemo da bežimo od te ankete koja će pregledati i revidirati sve naše velike industrije koje su nas oštetile ne za desetine nego za stotine teških miliona?!

Neka mi oprost g. Ministar šuma, ali moram da spomenem da imate mnoge slučajeve, za koje zna i g. Arežina, kada je već spomenuo da je ovo demagoška interpelacija, da su mnoga servitutna prava baš u Vrbaskoj banovini, bila ta koja su oduzeta seljacima i od strane „Šipada” već i sječa bila određena, da su baš preko Ministra g. Jankovića ta servitutna prava izlučena i data tamošnjem narodu. Pa kada se to moglo učiniti sa šipadom moglo bi se učiniti i sa jednim stranim preduzećem i dati mu naknadu u kome drugome, na primer Fočanskom srezu, gde su već njihova postrojenja i gde bi mogli i bolje raditi nego u Dumnici. Treba imati u vidu da su jača stečena prava nego ugovori. To bi se tim pre moglo učiniti što je i sam g. Ministar šuma kazao, da je to preduzeće ostalo dužno 5,230.000 dinara i da nije odgovorilo svojim obavezama prema državi, odnosno Ministarstvu šuma.

Ja sumnjam da će firma Ofa moći odgovoriti svojim obavezama prema Ministarstvu šuma, zbog toga što je dužna preko 40,000.000 dinara od kojih preko 25,000.000 dinara Državnoj hipotekarnoj banci i sve ono što firma producira, onoga momenta, se plijeni.

Ja vas neću, gospodo poslanici, više zamarati. Na kraju svoga govora ja bih vas sve skupa molio, da sa sebe skinemo ovu veliku i tešku odgovornost, jer sigurno jednom treba pravda da triumfuje, a ne lični profiti i interesi ma koga bilo i da je potrebno, baš snoseći tešku odgovornost, da se konačno, ako ne u pitanju „Krivaje”, primi moj predlog u stvari parlamentarne ankete, onda da se izvide i podvrgnu reviziji svi ugovori, ne samo stranih preduzeća, nego i naših. Jednom treba na čisto izvesti sve što se radi u našoj šumskoj industriji. (Odobranje na levlci).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, pošto se više niko nije javio za reč... (Voji-

slav Lazić: Molim za reč!)... da li ste se g. Laziću prijavili za reč? Da li ste se prijavili za reč kad je g. Markić predsedavao? (Čuje se: Nije se javio!) Vi ste imali dosta vremena da se prijavite za reč. (*Vojislav Lazić:* Ali to je moje pravo). Ja mislim da ne treba da se ogrešim o Poslovnik i da Vam u ovome trenutku dam reč, kad ste sad zatražili reč, a imali ste toliko vremena da reč tražite. (*Vojislav Lazić:* Ja imam puno pravo na reč.) Pa zašto se onda do sad niste prijavili za reč.

Gospodo narodni poslanici, do sad je u Narodnoj skupštini bio uzus da Predsedništvo zna, ima li još govornika ili ne. U ovom trenutku, kad sam ja ustao, niko se nije prijavio za reč, i ja sam sa punim pravom mogao konstatovati da je lista govornika iscrpena. Ja molim Narodnu skupštinu, da ovu moju izjavu uzme na znanje. (*Vojislav Lazić:* Onda molim za reč o povredi Poslovnika.) Izvolite.

Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, po Poslovniku svaki poslanik ima prava na reč da govori o predmetu, koji je na dnevnom redu. Nigde u Poslovniku nije rečeno da se poslanik unapred mora prijaviti za reč, nego onda kad se otvori diskusija i poslanici da se jave za reč sve dotle dok Narodna skupština ne pređe na glasanje. To naročito važi za interpelacije. Dalje, kod interpelacija po Poslovniku važi još ovo, da svaki poslanik ima prava da predloži prelaz na dnevni red, i ja sam tražio reč da predložim prelaz na dnevni red, da se ne bi dogodilo kao sa prvom interpelacijom, koja je završena, ali kod koje nikakvo rešenje nije doneto, pa se ne zna šta je: da li je odobren ili osuđen rad Vlade. Ja mislim da je učinjena pogreška sa prvom interpelacijom i da se ne bi to isto dogodilo sa tom istom interpelacijom, tražio sam reč da učinim predlog za prelaz na dnevni red i smatram, da Predsednik gazi Poslovnik ako mi to ne dozvoli.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, ako je g. narodni poslanik Vojislav Lazić zamolio reč zato da stavi predlog prelaza na dnevni red, tim pre je trebalo Predsedništvo o tome izvestiti da Predsedništvo zna kako će završiti ovu diskusiju, jer po § 75 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini može se debata — pretres o interpelacijama završiti na tri načina. Ako nije stavljen nikakav predlog prelaza na dnevni red, završuje se bez ikakvog glasanja. To je bio slučaj prilikom prve interpelacije. Druga mogućnost: stavlja se prost prelaz na dnevni red i treća mogućnost: stavlja se motivisani predlog prelaza na dnevni red. Predsedništvo mora znati, pre no što je diskusija završena, kako će završiti diskusiju, i da li će biti glasanja uopšte, i kakvog će glasanja biti. Čekati da diskusija bude gotova, da Predsedništvo konstatuje da je diskusija gotova, pa tek onda se javiti za reč, i tek onda hteti staviti predlog prelaza na dnevni red, to je baš po Poslovniku, gospodine narodni poslanice, nemoguće. Ja molim Skupštinu da ovu moju izjavu uzme na znanje. (*Vojislav Lazić:* Molim za reč o povredi Poslovnika!) O povredi Poslovnika o istoj stvari ne može se dva puta govoriti.

Zbog toga, gospodo, konstatujem da je pretres druge interpelacije završen. Time je iscrpen dnevni red današnje sednice, i dopustite mi, da stavim predlog dnevnog reda za iduću sednicu. Za dnevni red iduće sednice predlažem: Produženje pretresa izveštaja Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona. Prima li Narodna skupština predloženi dnevni red? (Prima!) Objavljujem da je dnevni red primljen. Sa vašim pristankom ovu sednicu zaključujem a iduću zakazujem za sutra u 10 sati pre podne.

Sednica je zaključena u 13,20 časova.